

Gabriela Cichowska

Streszczenie teoretycznej części pracy doktorskiej.

Sen jak obrazy – obrazy jak sen.

W mojej pracy doktorskiej starałam się wyeksponować znaczenie zjawiska śnienia w kulturze a przede wszystkim w sztuce obrazowania na przykładzie mojej twórczości. W dziejach ludzkości marzenia senne były elementem jednoczącym ludzi i społeczności. Okazały się być trwałym spoiwem w procesie budowania więzi plemiennych poprzez tworzenie mitów i religii. Często w marzeniach sennych rodziły się doniosłe intuicyjne projekty związane z różnymi dziedzinami ludzkiej działalności na przykład sztuki, a także fizyki, matematyki, astronomii. Wiele obrazów, dzieł literackich czy filmów inspirowanych było właśnie snami ich twórców.

Dysertacja została podzielona na osiem rozdziałów. Zawiera również wstęp, zakończenie, biografię, aneks oraz notę biograficzną autorki.

Rozdział pierwszy pod tytułem *Jesteśmy z tego samego materiału co nasze sny - Życiorys* przedstawia niektóre fakty z dzieciństwa i okresu studiów, które zostały powiązane tu z doznaniem marzeń sennych. Rozdział ten jest także wstępną refleksją nad fenomenem wzajemnych relacji zachodzących pomiędzy jawą a snami. Zawiera również krótką analizę niektórych obrazów Witolda Wojciechowskiego, tych które swoją narracją wkraczają w świat magii snów.

Rozdział drugi *Wszyscy śnimy – fizjologia marzeń sennych* to opis snu przedstawiony w kontekście fizjologicznym. Dostrzegalny jest jego wpływ na kondycję fizyczną i psychiczną człowieka.

Rozdział trzeci *Znaczenie snu w wybranych kulturach* zawiera skondensowaną informację o znaczeniu snu w różnych, często odmiennych kulturach na przykład dalekiego i bliskiego wschodu, Egiptu, obu Ameryk itd. Do początku XX odbierany był jako swoista platforma łącząca świat żywych ze światem duchów, zmarłych przodków, był portalem dzięki któremu wyznawcy mogli kontaktować się ze swoim Bogiem. Rozdział przybliży także poglądy na temat roli marzeń sennych, ojców współczesnej psychiatrii

Zygmunta Freuda i Karola Junga. Josef Campbell¹ zauważył wspólne cechy mitów i przypowieści z różnych, niezwiązanych ze sobą kultur. Proces śnienia to zjawisko wieloaspektowe, złożone zarówno z doświadczeń indywidualnych, społecznych czy fizjologicznych.

Rozdział czwarty *Marzenia senne – inspiracja dla twórców* zapoznaje nas z wybranymi dziełami artystów dla których marzenia senne stały się kanwą ich dokonań artystycznych. Pojawiają się tacy twórcy jak: Jacek Malczewski, Francisco Goya, Bruno Schulz, Marc Chagall.

Znaczenie marzeń sennych w mojej twórczości ilustratorskiej to tytuł piątego rozdziału, w którym autorka pisze między innymi tak: *Nieprzebranym zaś źródłem inspiracji i czynnikiem pobudzającym wyobraźnię jest dla mnie sen. Inspirowany nim proces twórczy jest wypadkową wielu czynników, takich jak wyobraźnia, wewnętrzna wrażliwość, intuicja, czy targane mną emocje, które często pojawiają się pod wpływem tekstu, który mam zilustrować. Nie rzadko tworzę obrazy nieistniejące w rzeczywistości, domniemane, bardziej lub mniej prawdopodobne, wtedy działam trochę jak dziecko, które miesza rzeczywistość z marzeniami i snem.*

Rozdział szósty zatytułowany *Moje osiągnięcia artystyczne* przybliża wydarzenia artystyczne związane z działalnością artystyczną autorki. Zawiera recenzje i opinie autorytetów w dziedzinie sztuk plastycznych.²

Rozdział siódmy zatytułowany *Technika kolażu i monotypii – świadomy wybór warsztatu plastycznego* zawiera podstawowe informacje o technice graficznej monotypii oraz jednym ze sposobów obrazowania jakim jest kolaż. Monotypia - technika gestu, to naturalny środek wyrazu plastycznego dla wyrażenia ekspresji i emocji. Pozwala uzyskać niesztampowe, subiektywne, bo wynikające z osobistej dynamiki autora, unikatowe odbitki. W ilustrowaniu zastosowanie monotypii jest trudne ze względu na powstanie jednej odbitki, której nie można skopiować, a także ze względu na dużą dozę przypadku w procesie twórczym. Technika kolażu pozwala na tworzenie jednorodnej całości plastycznej z wielu części, wydaje się więc adekwatnym środkiem wyrazu dla zobrazowania właśnie

¹ Josef Campbell (1904-1987) – amerykański profesorem literatury, pracował nad zagadnieniami mitologii porównawczej i religii porównawczej. Josef Campbell, *Potęga Mitów*, Tłumaczenie Ireneusz Kania, Wydawnictwo Znak, Kraków, ISBN: 978-83-240-0833-9, 1994

² Prof. Włodzimierz Kotkowski ASP – Kraków, Dr Dariusz Leśnikowski UW – Łódź, Wiesława Wideryńska, Cezary Kubaszewski redaktor, kierownik działu reportażu, wydawnictwo Bauer.

marzeń sennych, których istota najczęściej bywa niejednorodna, poskładana z wielu wątków znaczeniowych. Tworzy się w ten sposób obraz złożony z całego szeregu na pozór nie połączonych bytów plastycznych.

Rozdział ósmy *Opis prac składających się na cykl Nie sypiam bez zaśnięcia* jest próbą przedstawienia źródeł inspiracji powstałych utworów plastycznych. Prezentowany cykl prac inspirowany jest powtarzającymi się i utrwalonymi snami i pół snami z okresu dzieciństwa. Podróże, cyrk, korowody wiejskich tancerzy, to podstawowe motywy tych prac. Przekaz plastyczny i interpretacyjny jest nie do końca określony, złożony z wielu elementów, tak jak pamięć potrafi scalić obrazy pochodzące z różnych miejsc. Zastosowano proste układy kompozycyjne, czasami tylko wykorzystana była kompozycja otwarta. Wszystkie prezentowane prace cyklu wykonane zostały w technikach monotypii i kolażu. Użyta w nich kolorystyka jest najczęściej przełamaniem czerni farby drukarskiej, która wraz z odpowiednio dobranymi papierami, stanowi o oszczędnej, ascetycznej tonacji obrazu.

Sny przytrafiają się każdemu i powinny interesować każdego, kto dba o własną psychikę i wyobraźnię. (...) brak zainteresowania marzeniami nocnymi jest zniewagą dla wyobraźni³.

Nie sposób wyobrazić sobie naszej egzystencji bez snu. W dziejach ludzkości marzenia senne były elementem jednoczącym ludzi i społeczności. Na uwagę zasługuje znaczenie marzeń sennych w kształtowaniu wrażliwości człowieka – artysty. Proces twórczy jest wypadkową wielu czynników, takich jak, wyobraźnia, intuicja, emocje. Autorka działa trochę jak dziecko łączące obrazy rzeczywistości z tymi z marzeń i snów, a potem, podobnie jak ono, bywa zaskoczona, że dorośli odbiorcy odnoszą się niekiedy do nich lekceważąco i bez wyrozumiałości. Wydaje się czekać na odbiorcę z duszą dziecka, gotowego zaakceptować i uwierzyć w wykreowaną przez nią nową rzeczywistość. Obraz bez odbiorcy jest przecież tylko martwym przedmiotem.

Ekspresja i jednoczesna ulotność, niejednorodność miejsca i czasu marzeń sennych to wyzwanie dla twórcy, który podejmuje trud ich zobrazowania. Jedną z pierwszych decyzji

³ Paulina Urbańczyk, *Twórcze opowieści nocy. Zaniedbane przedstawienia senne* PDF. [str. 3, wstęp] [file:///C:/Users/user/Downloads/1907-Tekst%20artyku%C5%82u-2286-1-10-20181215%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/1907-Tekst%20artyku%C5%82u-2286-1-10-20181215%20(1).pdf) [dostęp 11 06 2019]

plastycznych jest właściwy wybór techniki, która sprzyjałaby takiemu przedsięwzięciu. Dobrze nadaje się do tego wybrana technika kolażu, która pozwala na tworzenie jednorodnej całości wizualnej z wielu elementów. Wydaje się więc odpowiednia dla zobrazowania marzeń sennych. Natomiast monotypia – technika gestu – to naturalny środek wyrazu plastycznego dla zobrazowania ekspresji i emocji. Kompilacja tych dwóch technik umożliwia tworzenie nieograniczonego spektrum znaczeniowego i formalnego kompozycji plastycznych.

Gabriela Cichowska

Summary of the theoretical part of the doctoral dissertation

A dream like images – images like a dream

In my doctoral dissertation I tried to expose the significance of the phenomenon of dreaming in culture and above all in the art of imaging on the example of my artwork. In the history of mankind, dreams have been an element uniting people and communities. They turned out to be a long-lasting bond in the process of building tribal relations by creating myths and religions. Dreams often gave rise to momentous intuitive projects connected with various fields of human activity, such as art, physics, mathematics and astronomy. Many paintings, literary works or films were inspired by dreams of their creators.

The dissertation has been divided into eight chapters. It also includes an introduction, ending, biography, annex and the author's biographical note.

The first chapter, entitled *We are of the same material as our dreams – the Curriculum Vitae* presents some facts from the artist's childhood and studies that have been linked here to the dream experience. This chapter is a preliminary reflection on the phenomenon of mutual relations between dreams and reality. It also contains a short analysis of some of Witold Wojciechowski's paintings, those that enter the world of dream magic with their narration.

Chapter 2 *We all dream – physiology of dreams* is a description of dreams presented in the physiological context. Their influence on the physical and mental condition of man is visible here.

Chapter 3 *The importance of dreams in particular cultures* contains concise information about the importance of dreams in different, often diverse cultures, such as the Far and Middle East, Egypt, the Americas, etc. Until the beginning of the 20th century it was perceived as a kind of platform connecting the world of the living with the world of spirits, dead ancestors, it was a portal through which believers could contact their God. The chapter also presents views on the role of dreams, formulated by the fathers of modern

psychiatry, Zygmunt Freud and Karol Jung. Josef Campbell¹ noticed the common features of myths and parables from different, unrelated cultures. The process of dreaming is a multi-faceted phenomenon, composed of individual, social or physiological experiences.

Chapter 4 *Dreams – an inspiration for artists* introduces us to some selected works of artists for whom dreams became the basis for their artistic achievements. The artists such as: Jacek Malczewski, Francisco Goya, Bruno Schulz and Marc Chagall are mentioned here.

The title of chapter 5 is *The importance of dreams in my work as an illustrator*, where the author writes: *For me, a dream is an inexhaustible source of inspiration and a factor stimulating my imagination. The creative process inspired by it is the result of many factors, such as imagination, inner sensitivity, intuition, or emotions that I experience, which often appear under the influence of the text that I am to illustrate. I often create images that do not exist in reality, presumed, more or less possible, then I act a little like a child who mingles reality with dreams and sleep.*

Chapter 6 titled *My artistic achievements* presents artistic events associated with the author's artistic activity. It includes reviews and opinions of experts in the field of visual arts.²

Chapter 7 titled *Collage and the monotype technique – a conscious choice of artistic technology* contains basic information about the monotype graphic technique and collage, one of the ways of imaging. Monotype – a technique of gesture, is a natural artistic means to convey expression and emotions. It allows the artist to create unique, subjective prints resulting from the author's personal dynamics. In illustration, the use of the monotype is difficult due to the creation of a single print which cannot be copied, and due to the high degree of randomness in the creative process. The collage technique allows to create a homogeneous visual whole from many parts, so it seems to be an adequate means of expression for depicting dreams, the essence of which is most often heterogeneous, composed of many meaningful threads. In this way, an image is created which is composed of a series of seemingly unconnected artistic beings.

¹ Josef Campbell (1904-1987) – an American professor of literature, he worked on comparative mythology and comparative religion. Josef Campbell, *Potęga Mitów*, Tłumaczenie Ireneusz Kania, Wydawnictwo Znak, Kraków, ISBN: 978-83-240-0833-9, 1994

² Prof. Włodzimierz Kotkowski the Academy of Fine Arts – Kraków, Dariusz Leśnikowski, PhD – the University of Łódź, Wiesława Wideryńska, Cezary Kubaszewski editor, head of reportage department, publishing house Bauer.

Chapter 8 *A description of works comprising the series: I Do Not Sleep Without Falling Asleep* is an attempt to present sources of inspiration for artistic works that have been created. The presented series of works has been inspired by recurring and permanent dreams and half dreams from childhood. Journeys, a circus, parades of village dancers are the basic motifs of these works. The artistic and interpretative message is not fully defined, it is composed of many elements, just as memory can combine images from different places. Simple compositional arrangements were used, and only occasionally open composition appeared. All the presented works of the series were made using the monotype and collage techniques. The colour scheme used there is most often breaking the black of the printing ink, which together with properly selected papers determines the muted, ascetic tonality of the image.

*Dreams occur to everyone and should interest everyone who cares about their own psyche and imagination. (...) Lack of interest in night dreams is the insult to imagination*³.

It is impossible to imagine our existence without sleep. In the history of mankind, dreams were an element uniting people and communities. What is noteworthy is the importance of dreams in shaping the sensitivity of man – artist. The creative process is a resultant of many factors, such as imagination, intuition, emotions. The author acts a bit like a child combining images of reality with those of dreams and fantasies, and then, just like the child, she is surprised that adult viewers sometimes treat them with disregard and without understanding. She seems to be waiting for the viewer with the child's soul, ready to accept and believe in the new reality she created. After all, a picture without the audience is only a lifeless object.

Expression and simultaneous transience, heterogeneous nature of the place and time of dreams is a challenge for the artist who takes up the effort of depicting them. One of the first artistic decisions is the right choice of technique which would be conducive to such an undertaking. The technique of collage, which allows to make a homogeneous visual whole of an array of elements, is well suited for this purpose. Therefore, it seems suitable for illustrating dreams. On the other hand, monotype – a technique of gesture – is a natural

³ Paulina Urbańczyk, *Twórcze opowieści nocy. Zaniedbane przedstawienia senne* PDF. [p. 3, introduction]

[file:///C:/Users/user/Downloads/1907-Tekst%20artyku%C5%82u-2286-1-10-20181215%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/1907-Tekst%20artyku%C5%82u-2286-1-10-20181215%20(1).pdf)
[access 11 06 2019]

artistic means to depict emotions. The compilation of these two techniques makes it possible to create an unlimited spectrum of meaningful and formal artistic compositions.